ASPECTE ALE CERCETĂRII PATRIMONIULUI CULTURAL TRANSNAȚIONAL[1]

IOANA REPCIUC[*]

Deşi patrimoniul cultural a reprezentat un factor important aflat la baza creării statelor-naţiuni, ajutând la afirmarea şi conservarea identităţii etnice şi a coeziunii sociale, diversitatea culturală se impune astăzi ca o trăsătură exponenţială a societăţilor prezentului. Observatorii lumii contemporane au ajuns astfel să sublinieze situaţia aparent fără ieşire în care se situează cei care aspiră să descrie pertinent această situaţie: „We do not even have the language through which contemporary superdiversity in the world can be described, conceptualized, understood, explained and researched" (Beck 2011: 53).

Una dintre principalele surse ale acestei supradiversităţi este migraţia. În afară tensiunilor şi problemelor sociale şi economice create de pătrunderea într-o societate a unui număr considerabil de imigranţi sau de refugiaţi, este recunoscut şi faptul că aceştia poartă cu ei peste graniţă şi elemente de cultură proprie, cum ar fi idei, valori şi produse culturale din societatea de origine a migraţiei. Patrimoniul cultural al unei naţiuni-stat este astfel treptat modificat de culturile în migraţie, schimbându-se ireversibil conţinutul convenţional al acestuia. Patrimoniul nu mai este imobil, motivat de existenţa neîntreruptă a unui anumit grup etnic într-un anumit mediu socio-demografic, ci poate circula odată cu grupurile de indivizi. Pentru migranţi, noul domiciliu şi noua cultură modifică raportarea la moştenirea culturală de origine, percepţia asupra a ceea ce înseamnă „acasă" şi dinamica amintirilor despre „casă" (Eckersley 2017: 1).

Transferul culturii etnice într-un alt context cultural conduce de asemenea, după cum explică Chambers, la apariţia unor semne de întrebare specifice asupra moştenirii culturale cu care migranţii ajung în străinătate şi asupra urmărilor profunde ale dezrădăcinării:

[1] Lucrarea a fost realizată printr-un proiect CCCDI – UEFISCDI, numărul de proiect PN-III-Pl-1.2-PCCDI-2017-0116 I 48PCCDl/2018, implementat în cadrul PNCDI III.

[*] Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide" al Academiei Române, Iaşi, Str. Th. Codrescu, nr. 2, România.

ALIL, t. LVIII, 2018, Bucureşti, p. 115–125

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

> „It is the dispersal attendant on migrancy that disrupts and interrogates the overarching themes of modernity: the nation and its literature, language and sense of identity; the metropolis; the sense of centre; the sense of psychic and cultural homogeneity. In the recognition of the other, of radical alterity, lies the acknowledgement that we are no longer at the centre of the world. Our sense of centre and being is displaced. As historical, cultural and psychic subjects we, too, are uprooted, forced to reply to our existence in terms of movement and metamorphosis" (Chambers 1994: 23–24).

Înțelegerea acestui tip de patrimoniu presupune luarea în considerație a unor elemente mai puternic circumscrise individual: autobiografiile de migrație, memoratele, obiectele şi bunurile personale care traversează granițele, narațiunile de călătorie. Este adevărat că aceste aspecte culturale nu sunt neapărat vizibile, ele caracterizând mai ales acea parte a existenței migranților care tinde să rămână în spațiul privat, al familiei sau al anturajului. Totuşi, cercetările din ultimele două decenii din câmpul studiilor despre migrație şi transnaționalism, care au reuşit să pună în evidență rețeaua de legături socioculturale configurată între cultura originară a migranților şi țara de domiciliu, au atras atenția asupra îmbinărilor *sui generis* ale celor două culturi în existența cotidiană a celor stabiliți într-o altă țară pentru o perioadă considerabilă de timp. Se vorbeşte astfel despre o „cultură a migrației" rezultată prin configurarea un repertoriu cultural specific al migranților: „Migration becomes deeply ingrained into the repertoire of people's behaviors, and values associated with migration become part of the community's values" (Massey *et alii* 1993: 452–453). În fapt, acest patrimoniu cultural este unul al zonelor de contact dintre două culturi, punându-se în evidență atât asemănările, cât şi deosebirile dintre ele.

Această îmbinare între culturi variază în funcție de caracteristicile situației de migrație, dar mai ales în funcție de personalitatea şi experiența personală a migranților. Cu cât aceştia sunt mai deschişi spre aculturație şi elementele culturale din țara gazdă, cu atât „bagajul" lor cultural va conține mai multe elemente ale noii culturi, iar cea de origine va trece în plan secundar. Acesta este cazul mai ales pentru membrii acelor comunități cu o îndelungată tradiție de migrație şi un lung şir de generații stabilite peste hotare, cum ar fi italienii sau irlandezii în America, indienii în Marea Britanie sau, mai recent, polonezii în Anglia, turcii în Germania etc. Chiar atunci când migranții se întorc acasă, ei rămân încă atât de conectați la obiceiurile țării de migrație, încât sunt identificați cultural de concetățenii lor prin apelative specifice. De exemplu, turcii din Germania sunt numiți *Alamanyali* („ca germanii") (Mandel 1990), portughezii din Franța sunt numiți *franceses* („francezi") (Brettell 1986). Un caz românesc faimos în sociologia migrației din România este cel al „americanilor" ardeleni din perioada interbelică, care, din postura de remigranți, s-au readaptat cu dificultate la realitatea socioeconomică a satelor româneşti, păstrând în schimb numeroase valori şi comportamente deprinse în spațiul urban american aflat în epoca industrializării masive (Negrea 1933; Mosely 1936). Şi în cazul remigranților români de astăzi s-a observat tendința de

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

a imita, odată cu întoarcerea în țară, valorile sau produsele culturale din țara de migrație, fiind vorba aici de *forme ale difuziunii culturale* după cunoscuta teorie a lui Peggy Levitt (1998): „The style of living chosen can be described as being *like in Madrid* or *like in Rome*, in a Spanish or Italian style" (Sandu 2010a: 17). Situația-limită a comportamentului migranților în raport cu patrimoniul cultural al țării de origine este, conform conceptului propus de David Hollinger, cea a migranților „post-etnici" (engl. *postethnic people*), indivizi care și-au pierdut treptat majoritatea mărcilor de identificare etnică specifice unei țării de baștină (Hollinger 1995).

În schimb, migranții din categoria păstrătorilor sau colportorilor patrimoniului cultural al țării de origine sunt migranții numiți de Peggy Levitt *observatori receptori* (engl. *recipient observers*). Aceştia sunt mai mult persoane care nu muncesc într-un mediu populat de localnici, ci îşi desfăşoară întreaga activitate împreună cu membrii propriei comunități, fie sunt pur și simplu femei casnice, care aleg să socializeze cu migranții din aceeași țară, devenind astfel închişi în enclavele etnice care se formează în diasporă. În aceste condiții, aceştia observă pasiv, din exterior, cultura țării de destinație și nu manifestă tendința să adopte practici culturale din cultura străină (Levitt 2001: 57).

S-a constatat că integrarea avansată în cultura străină sau, din contră, păstrarea cu preponderență a caracteristicilor culturale ale țării de origine depind și de țara de destinație a migrației. De pildă, în Statele Unite ale Americii, migranții români tind să aibă o orientare biculturală care îmbină cu succes elemente culturale din România cu cele din mediul american, astfel încât *enculturația* (adoptarea de elemente culturale străine) și *exculturația* (renunțarea la elementele culturii de origine, după Gao 2005) au ambele loc. În cazul unei culturi deschise prin excelență la diversitate, imigranții introduc în inventarul culturii străine noi obiceiuri etnice, sărbători sau feluri de mâncare (Markley, Lepadatu 2015: 72–73).

O altă situație a fost constatată la lituanienii din Statele Unite aparținând celei de-a doua și a treia generații, care, sub influența stilului de viață american ce încurajează din rațiuni politice afişarea mărcilor de identitate etnică, nu mai conservă acele elemente văzute de experții în migrație ca esențiale pentru măsurarea atașamentului individului la o anumită cultură etnică, cum ar fi limba, dar, în schimb, participă la festivalurile etniei de origine, achiziționează artefacte tradiționale, apreciază mesele cu mâncare specifică. Prin urmare, așa cum subliniază Vytis Čiubrinskas, „the American-born generations' way of practicing Lithuanian-ness is to accommodate elements of ethnic culture into modern narratives and cultural commodities of mainstream America" (Čiubrinskas 2013: 113).

Folosind date sociologice, Dumitru Sandu a observat că experiența de migrație temporară de după 1989 a încurajat în cazul românilor modernizarea percepțiilor individuale și a valorilor comunitare, aducând noi stiluri de viață și noi atitudini și determinând schimbarea mentalităților mai ales în ceea ce privește obiceiurile de consum (Sandu 2010b: 17). Analiştii comportamentului sociocultural

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

al migranților au ajuns să studieze comparativ trăsăturile negative şi cele pozitive aduse de migrație în structura psihoculturală a celor care o experimentează. În ceea ce priveşte urmările negative, s-au adus exemple de comportament psihologic deviant al migranților, cauzat de nostalgie, dor, melancolie. Totuşi, acelaşi sentiment acut al lipsei elementelor culturale familiare a motivat şi încercările de a transfera avantajele obținute în migrație spre țara de origine. În mod oarecum paradoxal şi neaşteptat, pasivitatea asociată îndeobşte cu nostalgia poate avea şi efectul opus, de încurajare a activității, reacției, spiritului întreprinzător (Smith, Campbell 2017). Aflându-se inițial într-o situație la limita supraviețuirii în mediul străin, emigranții români au ajuns în timp să îmbunătățească standardele de viață din societatea lor de origine (Potot 2010: 250).

Dincolo de alți diverşi factori, conservarea patrimoniului național în migrație a fost încurajată de *rețelele migraționale*, care au determinat decizia de migrare şi apoi au facilitat integrarea migranților în noua societate. Alegând să urmeze traiectoriile de migrație deja consacrate de vecini, prieteni şi membrii familiei, noii migranți contribuie la stabilirea unei puternice comunități etnice în localitatea de destinație. Respectivul fenomen a debutat, în cazul românilor, în anii '90 şi s-a accentuat odată cu integrarea României în Uniunea Europeană, aşa cum demonstrează cercetările lui Swanie Potot asupra numeroaselor cazuri ale imigrației româneşti din Franța, Spania, Marea Britanie (Potot 2008). Aceste rețele migraționale, considerate de Potot ca deja constituind o formă de organizare socială (*ibidem*: 93), au implicat şi păstrarea configurației culturale din țara de origine în societatea-gazdă. Acest proces este stimulat în plus de susținutele legături transnaționale cu familia rămasă în țară, cu instituțiile formale şi nonformale din străinătate reprezentând respectivul grup etnic. Acest „habitus" transnațional are un impact considerabil asupra practicilor de construire, menținere şi negociere a identităților colective (Vertovec 2001: 575).

Comunitățile transnaționale construiesc un stil de viață ambivalent din punct de vedere cultural: „Dense networks across political borders created by immigrants in their quest for economic advancement and social recognition. Through these networks, an increasing number of people are able to live dual lives" (Portes 1997: 812). Această puternică structură socială triunghiulară care leagă țara de origine, țara de destinație şi migranții se materializează în asociații, organizații, comunități religioase (Faist 2010: 14). Cercetările care au insistat pentru introducerea termenului „transnaționalism" în abordarea experienței cotidiene a migranților au intenționat să contracareze impresia de apartenență statică sau univocă a imigranților la o singură cultură. Noul concept a fost menit să asigure tocmai corelarea celor două societăți prin intermediul experienței migranților, ataşați deopotrivă celor două culturi (Basch *et alii* 1994: 7).

Un alt concept propus de specialişti pentru a descrie legătura neîntreruptă a migranților cu țara natală este „naționalismul la mare distanță" (*long-distance nationalism*) al lui Benedict Anderson. Influentul teoretician al naționalismului a

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

punctat prin intermediul acestui concept interesele politice şi culturale menținute de migranți față de societatea din care a plecat. Anderson fixează începutul acestui fenomen la jumătatea secolului al XVI-lea (1998: 62). Naționalismul migranților poate chiar să depăşească în intensitate ataşamentul față de țara de baştină a concetățenilor sedentari, aşa cum s-a constatat în cazul vorbitorilor limbii tamile din Sri Lanka, exilați pe criterii politice în Occident (Fuglerud 1999). Este şi cazul lituanienilor americani, care, după desprinderea țării lor din blocul sovietic şi revenirea în vizită în țara de baştină, au constatat cu surprindere că patriotismul lor era mai pronunțat în comparație cu al concetățenilor rămaşi acasă (Čiubrinskas 2013: 105).

Pornind de la evidenta structură multiculturală a patrimoniului european, modificat în ultimele decenii sub efectul mobilității şi globalizării, cercetătoarea Perla Innocenti de la Universitatea din Glasgow a realizat un proiect de cercetare finanțat de Uniunea Europeană, intitulat „European Museums in an Age of Migration" (*MeLa*). Proiectul a avut scopul de a analiza rolul muzeelor şi de a defini noua strategie a acestora în contextul circulației intense a indivizilor, a tradițiilor şi valorilor acestora într-o epocă în care este mai vizibil şi mai important transferul de bunuri şi afaceri, elemente care aduc beneficii economice, decât nedoriții imigranți şi refugiați (Innocenti 2015: 17). Pentru a analiza stadiul actual al adaptării muzeelor europene la această situație, cercetătorii participanți la proiect au realizat studii de caz, interviuri, sondaje de opinie on-line. Innocenti a cooptat în echipa proiectului reprezentanți ai unor instituții care au deja în atenție documentarea culturii în mişcare: Cité National de l'Histoire de l'Immigration din Paris, Danish Library Center for Integration, Glasgow Refugee Asylum and Migration Network (GRAMNet), International Network of Migrations Institutions (SUDLAB). În primul volum publicat pe această temă, autoarea subliniază de la început că proiectul *MeLa* interoghează urmările turnurii strategiei instituțiilor muzeale de la a promova identitatea etnică stabilită sub egida statelor-națiune europene la un *patrimoniu contemporan în migrație* – un nou concept pe care îl propune astfel comunității ştiințifice din domeniul patrimoniului cultural. *Patrimoniul în migrație* este rezultat prin hibridizare şi contaminare, adaptare la noi circumstanțe socioculturale, la creatori, utilizatori şi colportori neconvenționali (Innocenti 2012: 24).

De pildă, într-un interviu realizat de Innocenti cu Hélène du Mazaubrun, coordonatoarea secției de etnografie a Cité National de l'Histoire de l'Immigration, aceasta susține că tipologia colecțiilor etnografice nu mai trebuie organizată în funcție de originea geografică sau criteriul cronologic al provenienței artefactelor, ci obiectul etnografic ar trebui expus exclusiv prin prisma relației acestuia cu imigranții şi poveştile lor (Innocenti 2012: 107–108).

Într-un volum publicat ulterior, Innocenti subliniază că luarea în considerare a noii realități a patrimoniului cultural oferă şansa de a pune sub semnul întrebării metanarațiunile aşezate la baza construcției europene:

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

„The concept of migrating heritage also provides an interesting perspective from which to look at the history and politics of the EU-legitimising and ambivalent concepts of 'unity in diversity' and a 'common European heritage', and how these intersect and conflict with the heterogeneous, multi-level institutional construction that is Europe" (Innocenti 2014: 4).

Proiectul lui Innocenti, pornit din contextul muzeografiei, este o inițiativă inovatoare, dar proiecte de mai mici dimensiuni aspirând să valorifice muzeal patrimoniul migranților au apărut şi anterior. Un exemplu grăitor este Muzeul Imigrației (*Immigration Museum*) din Melbourne, Australia, inaugurat în 1998 pentru a conserva poveştile reale şi experiențele de migrație, tradițiile şi obiceiurile oamenilor din peste 200 de state care au ajuns să se stabilească în provincia Victoria. Astfel de instituții sunt create în special în țări a căror istorie şi dezvoltare a fost în mod fundamental influențată de migrație. Într-o altă țară din această categorie, Canada, un muzeu național al migrației a fost organizat în Cheiul 21 din portul Hallifax, Noua Scoție. *Canadian Museum of Immigration at Pier 21* este un spațiu exponențial pentru istoria imigrației canadiene, căci acolo au debarcat milioane de noi cetățeni ai Canadei în prima jumătate a secolului al XX-lea. Muzeul adună o impresionantă arhivă de patrimoniu cultural imaterial care include fotografii, jurnale personale, înregistrări digitalizate de istorie orală. În Europa se deschide în 2007, la Paris, *Musée de l'Histoire de l'Immigration*, care-şi propune să expună evoluția imigrației în Franța de la începutul secolului al XIX-lea până în prezent, dând la iveală astfel o parte a istoriei acestei țări prea mult timp necunoscută publicului larg.

În afara sus-menționatelor muzee regionale sau naționale care pun în valoare toate comunitățile etnice migrante ce ajung să trăiască într-o anumită țară, asocierea lor fiind determinată de punctul comun al destinației, există şi muzee ale imigrației care se concentrează asupra unui singur grup etnic. Este cazul muzeului *DOMiT – Dokumentationszentrum und Museum über die Migration aus der Türkei* de la Köln, creat în 1990 de câțiva imigranți turci în Germania pentru a populariza drumul parcurs de această comunitate etnică în adaptarea la noua societate. Muzee sau colecții muzeale amenajate de asemenea din inițiativa imigranților interesați să-şi afişeze şi conserve cultura etnică sunt şi cele etnografice. Un muzeu de acest gen, corespondentul în diaspora al unui muzeu național de etnografie tipic, este *Ukrainean Museum of Canada din Saskatoon*, fondat în anul 1936, cu imperativul declarat de a colecționa, conserva şi interpreta artefacte reprezentative pentru cultura ucraineană din Canada şi contribuția acestei comunități de imigranți la cultura țării-gazdă. Succesul muzeului ucraineano-canadian a fost demonstrat de apariția, în următoarele decenii, a altor patru filiale din regiuni diferite ale Canadei. De o întindere mai redusă în comparație cu cel canadian este muzeul etnografic al comunității româneşti din Statele Unite ale Americii. Înființat în 1983 la Chicago, *The Romanian Folk Art Museum and Gift Gallery* s-a mutat ulterior, în 1998, la Philadelphia, stabilindu-şi misiunea de a promova arta populară românească în societatea americană şi de a fi un centru de informare despre cultura românească adresat americanilor.

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

În afara proiectelor muzeale complexe, apar de asemenea şi unele mai restrânse, construite de asociaţii culturale sau chiar din iniţiativă individuală. În localitatea Castellon de la Plana din Spania, Institutul Hispano-Român a organizat, într-un centru expoziţional o expoziţie permanentă intituală sugestiv „Un colţ de Românie", unde sunt în special afişate obiecte de cultură tradiţională. Alte proiecte de mici dimensiuni sunt expoziţiile itinerante temporare pe tema migraţiei. Expoziţia *89 Paths to Migration*, lansată de o organizaţie culturală interesată de problema migraţiei, a fost lansată în 2018 şi este compusă din obiecte aparţinând etnicilor bulgari emigranţi sau remigranţi pentru a ilustra perspectiva lor asupra migraţiei. Dintre exponate nu lipsesc piese de costume tradiţionale, obiecte de factură religioasă, fotografii.

Organizarea metodelor de conservare a patrimoniului în condiţii de migraţie este în cele mai multe cazuri asumată de asociaţiile nonguvernamentale apărute cu scopul de a aduce alături, cu scopuri economice, sociale, culturale, migranţii din acelaşi grup etnic care locuiesc într-un anumit spaţiu mai restrâns (din aceeaşi localitate) sau mai larg (din aceeaşi regiune, ţară). Aceste organizaţii au fost considerate de specialişti ca numărându-se printre cele mai importante structuri ale câmpurilor transnaţionale care menţin legătura între migranţii conaţionali. David Fitzgerald sugerează că aceste structuri sociale sau „asociaţii orăşeneşti" (*hometown associations*) nu sunt altceva decât adaptări la situaţia de migraţie transnaţională ale vechilor asociaţii săteşti create la începutul secolului trecut de oamenii rurali veniţi la muncă în marile oraşe. Respectivele structuri sociale de întrajutorare şi petrecere a timpului liber au prin urmare o vechime considerabilă, chiar dacă au fost revigorate recent pentru un scop adaptat la noul tip de mişcare a populaţiei (Fitzgerald 2006: 9). Această continuitate între solidarităţile create de migraţia internă şi cele apărute odată cu migraţia internaţională este cu atât mai aplicabilă în cazul României, întrucât s-a constatat că o memorie a mobilităţii se stabilise deja la noi în timpul industrializării comuniste, iar unii observatori văd în migraţia internaţională actuală o variantă a strategiei iniţiate cu câteva decenii în urmă în interiorul ţării (Lăzăroiu 2003).

Atunci când este vorba despre o comunitate de migranţi de o largă tradiţie, cum este cea a chinezilor stabiliţi în afara graniţelor, aceste asociaţii devin adevărate reţele globale, numite *shetuan*, de importanţă capitală pentru integrarea profesională a migranţilor în societatea străină. În ciuda pregnantului lor impact economic din ultimele decenii, organizaţiile de tip *shetuan* nu pierd din vedere că unul dintre scopurile lor primordiale este promovarea obiceiurilor din ţinuturile natale, organizarea de târguri culinare şi festivaluri de dans tradiţional (Liu 1998: 602).

Exhibarea elementelor de cultură proprie are în plus rolul, aşa cum au observat experţii transnaţionalismului, de a încuraja stima de sine a migranţilor, care uneori poate fi afectată de discriminare sau marginalizare. Goldring, care consideră că un argument exponenţial al menţinerii şi dezvoltării reţelelor transnaţionale este impunerea statutului social al individului în comunitatea

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

conaționalilor migranți și, în același timp, a cetățenilor țării străine, constată și atenția acordată de către migranții mexicani din Statele Unite riturilor și ceremoniilor tradiționale. Este vorba mai ales de manifestările din ciclul familial (botezuri, petrecerea de împlinire a 15 ani, nunți, înmormântări). Dând o mare amploare acestor evenimente, mexicanii nu doar își îndeplinesc obligațiile rituale, ci își reconfirmă în același timp statutul social, își exprimă mândria de sine, mai ales atunci când și americanii participă la aceste ritualuri (Goldring 1998: 174).

Totuși, performarea obiceiurilor etnice în diaspora afectează structura tradițională a acestora, așa cum observa și Dorothy Noyes: „Communities do sometimes maintain traditions that have lost their primary uses because of this sense of belonging and pleasure in participation" (Noyes 2011: 43). Îndepărtarea inevitabilă a tradițiilor de matricea lor convențională conduce la alterarea ipostazei originare a faptelor de cultură, dar această situație poate încuraja creativitatea performerilor, care împacă astfel informația culturală transferată cu cea a culturii de migrație, rezultând noi elemente culturale. Numeroasa comunitate filipineză din Statele Unite a devenit celebră în anii '80 pentru organizarea în campusurile universitare a „Nopții culturale filipineze" constând mai ales din performarea dansurilor tradiționale din țara de origine, la care s-au adăugat pe parcurs inflexiuni din cultura muzicală nord-americană (Gonzalves 2010). Experiența filipinezilor americani îi integrează pe aceștia în ceea ce Cohen numea o veritabilă „diasporă culturală", teoreticianul american asociind acest concept doar cazurilor în care migranții creează în afara țării-gazdă o cultură specifică, diferită de cea originară și de amestecuri culturale insolite (Cohen 1997: 127).

În cunoscuta cercetare a lui Peggy Levitt asupra rețelei transnaționale a migranților dominicani în Massachussetes, cercetătoarea remarcă modificările create de situația de migrație elementelor de religiozitate populară aduse de aceștia din America Centrală. Întrucât, în spațiul de origine, preoții catolici ajungeau cu greutate la enoriași pentru a binecuvânta un nou-născut, dominicanii apelau la un ritual popular al botezului laic, numit „stropirea cu apă" (span. *echar agua*). Aceasta era în fapt o practică prin excelență apotropaică destinată îndepărtării deochiului (*mal de ojo*), extrem de periculos, în concepția multor societăți tradiționale, pentru nou-născut. Aspersiunea, ca botez popular, este completată de legarea unei panglici roșii la brațul copilului. Peggy Levitt observă că imigranții păstrează cu sfințenie acest botez păgân chiar atunci când au ocazia, în condițiile mai prielnice de transport din Statele Unite, să apeleze imediat la serviciul baptismal oficiat de preot. Se ajunge astfel la situația de performare a două botezuri: unul, imediat după naștere, realizat de un laic cunoscător al practicii de acasă, și unul, oficial, la câteva luni de la naștere, în biserică (Levitt 2001: 172). În afara acestui exemplu, este cunoscut că în multe alte comunități de imigranți, bisericile de limbă și confesiune specifică au constituit o instituție esențială de promovare a patrimoniului cultural specific. În importanta comunitate de ucraineni din Canada, parohiile catolice ucrainene au apelat, pentru strângerea fondurilor necesare supraviețuirii în diaspora,

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

la organizarea de târguri cu vânzarea vestitelor ouă de Paşti *pysanka*, precum şi alte obiecte tradiționale sau alimente ucrainene specifice (Sarzevich 2002: 112).

Păstrarea patrimoniului cultural al migranților reprezintă, în concluzie, o modalitate de împotrivire la efectele omogenizante ale globalizării culturale, de salvare a diversității. Aşa cum observa James Clifford, fenomenul conservării culturii în migrație reprezintă o globalizare de jos în sus, acționând deci în opoziție cu cea impusă de centru periferiilor şi coloniilor culturale (Clifford 1994: 327).

BIBLIOGRAFIE

Anderson 1998 = Benedict Anderson, *The Spectre of Comparisons: Nationalism, South East Asia and the World*, Londra, Verso.

Basch *et alii* 1994 = Linda Basch, Nina Glick-Schiller, C. Szanton Blanc, *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments and Deterritorialized Nation-States*, Amsterdam, Gordon & Breach Publishers.

Bauböck, Faist 2010 = Rainer Bauböck, Thomas Faist (eds.), *Diaspora and Transnationalism. Concepts, Theories and Methods*, Amsterdam University Press.

Beck 2011 = Ulrich Beck, *Multiculturalims or Cosmpolitanism: How Can we Describe and Understand the Diversity in the World?*, în „Social Sciences in China", 32 (4), p. 52–58.

Brettell 1986 = Caroline B. Brettell, *Men Who Migrate, Women Who Wait: Population and History in a Portuguese Parish*, Princeton, Princeton University Press.

Brettell, Hollifield 2015 = Caroline B. Brettell, James H. Hollifield (eds.), *Migration Theories. Talking Across Disciplines*, ediția a 3-a, Londra, New York, Routledge.

Chambers 1994 = Iain Chambers, *Migrancy, Culture, Identity*, Londra, New York, Routledge.

Čiubrinskas 2013 = Vystis Čiubrinskas, *Diaspora as a Resource of Homeland Nationalism Forged Overseas and Constested Back Home. The Case of Lithuanian-Americans*, în *Diaspora as a Resource. Comparative Studies in Strategies, Network and Urban Space*, editat de W. Kokot, Ch. Giordano, M. Gandelsman-Trier, Zürich, Lit Verlag, p. 105–122.

Clifford 1994 = James Clifford, *Diasporas*, în „Cultural Anthropology", 9 (3), p. 302–338.

Cohen 1997 = Robin Cohen, *Global Diasporas: An Introduction*, Seattle, University of Washington Press.

Eckersley 2017 = Susannah Eckersley, *Changing Places, Changing People. Critical Heritages of Migration and Belonging*, în „Anthropological Journal of European Cultures", vol. 26, no. 2, p. 1–5.

Faist 2010 = Thomas Faist, *Diaspora and Transnationalism: what kind of dance partners?*, în Bauböck, Faist 2010: 9–34.

Fitzgerald 2006 = David Scott Fitzgerald, *Towards a Theoretical Ethnography of Migration*, în „Qualitative Sociology", 29 (1), p. 1–24.

Fuglerud 1999 = Oivind Fuglerud, *Life on the Outside: The Tamil Diaspora and Long-Distance Nationalism*, Londra, Pluto Press.

Gao 2005 = Hongmei Gao, *The Invisible Handshake: Interpreting the Job-Seeking Communication of Foreign-Born Chinese in the US*, PhD dissertation (http://scholarcommons.usf.edu/etd/2888/).

Goldring 1998 = Luin Goldring, *The power of status in transnational social fields*, în „Comparative Urban and Community Research", 6, p. 165–195.

Gonzalves 2010 = Theodore S. Gonzalves, *The Day the Dancers Stayed. Performing in the Filippino-American Diaspora*, Philadelphia, Temple University Press.

Hollinger 1995 = David A. Hollinger, *Postethnic America: Beyond Multiculturalism*, New York, Basic Books.

Innocenti 2012 = Perla Innocenti, *European Crossroads: Museums, Cultural Dialogue and Interdisciplinary Networks in a Transnational Perspective*, Milan, Politecnico di Milano.

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

Innocenti 2014 = Perla Innocenti (ed.), *Migrating Heritage. Experiences of Cultural Networks and Cultural Dialogue in Europe*, Londra, Ashgate.

Innocenti 2015 = Perla Innocenti, *Cultural Networks in Migrating Heritage. Intersecting Theories and Practices across Europe*, Londra, Ashgate.

Lăzăroiu 2003 = Sebastian Lăzăroiu, *Romanians go global*, Early Warning Report, Issue No. 1.

Levitt 1998 = Peggy Levitt, *Social Remittances: Migration Driven Local-Level Forms of Cultural Diffusion*, în „The International Migration Review", vol. 32, no. 4 (Winter 1998), p. 926–948.

Levitt 2001 = Peggy Levitt, *The Transnational Villagers*, Berkley, Los Angeles, University of California Press.

Liu 1998 = Hong Liu, *Old Linkages, New Networks: The Globalization of Overseas Chinese Voluntary Associations and its Implications*, în „The China Quarterly", vol. 155, p. 588–609.

Mandel 1990 = Ruth Mandel, *Shifting Centers and Emergent Identities: Turkey and Germany in the Lives of Turkish Gastarbeiter*, în Dale Eickelman and James Piscatori (eds.), *Muslim Travelers: Pilgrimage, Migration, and the Religious Imagination*, Berkeley, University of California Press, p. 153–71.

Markley, Lepadatu 2015 = Eliza Markley, Darina Lepadatu, *The Romanian American Dream: Permanent Migration, Identity and Integration of Romanian Immigrants in the United States*, în „Sociologie românească", vol. XIII, nr. 1, p. 70–85.

Massey *et alii* 1993 = Douglas S. Massey, Joaquin Arango, Graeme Hugo, Ali Kouaouci, Adela Pellegrino, J. Edward Taylor, *Theories of International Migration: A Review and Appraisal*, în „Population and Development Review", vol. 19, p. 431–466.

Mau 2010 = Steffen Mau, *Social Transnationalism: Lifeworlds beyond the Nation-States*, Londra, New York, Routledge.

Mosely 1936 = Philip Mosely, *Lumea psihologică a unui „american" din Şanţ*, în „Sociologie românească", anul I, nr. 7–9, iulie–septembrie, p. 75–78.

Negrea 1933 = Adrian Gh. Negrea, *Procesul de emigrare a drăguşenilor în America*, în „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială", anul XI, nr. 1–4, p. 94–130.

Noyes 2011 = Dorothy Noyes, *Traditional Culture: How Does It Work?*, în „Museum Anthropology", no. 1–2, p. 39–47.

Portes 1997 = Alejandro Portes, *Immigration theory for a new century: some problems and opportunities*, în „International Migration Review", 31(4), p. 799–825.

Potot 2008 = Swanie Potot, *Romanian migration movements: Networks as informal transnational organisations*, în Corrado Bonifazi, Marek Okolski, Jeannette Schoorl, Patrick Simon (eds.) *International Migration in Europe. New Trends and New Methods of Analysis*, Amsterdam University Press, p. 87–105.

Potot 2010 = Swanie Potot, *Transitioning strategies of economic survival: Romanian migration during the transition process*, în R. Black, G. Engbensern, M. Okolski, C. Panţîru (eds.), *A Continent Moving West. EU Enlargement and Labout Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam, IMISCOE Research, Amsterdam University Press, p. 249–270.

Sandu 2010a = Dumitru Sandu, *Home orientation in transnantional spaces of Romanian migration*, în „Studia UBB – Sociologia", LV, 2, p. 15–36.

Sandu 2010b: Dumitru Sandu, *Modernising Romanian Society through Temporary Work Abroad*, în R. Black, G. Engbensern, M. Okolski, C. Panţîru (eds.), *A Continent Moving West. EU Enlargement and Labout Migration from Central and Eastern Europe*, Amsterdam, IMISCOE Research, Amsterdam University Press, p. 271–287.

Sarzevich 2002 = Vic Sarzevich, *The Ukrainian Diaspora*, Londra, New York, Routledge.

Smith, Campbell 2017 = L. Smith, G. Campbell, *Nostalgia for the Future: Memory, Nostalgia and the Politics of Class*, în „International Journal of Heritage Studies", 23, no. 7, p. 612–627.

Vertovec 2001 = Steven Vertovec, *Transnationalism and identity*, în „Journal of Ethnic and Migration Studies", 27, 4, p. 573–582.

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)

ASPECTS OF RESEARCHING THE TRANSNATIONAL CULTURAL HERITAGE

ABSTRACT

In an increasingly multicultural world due to globalization and intense mobility of people, researchers of a nation's cultural heritage should seriously take into account the migrants' own heritage. Migration becomes also a way of interrogating the sending cultures, the nature of identity itself, and an input of reconfiguring it in a new context by combining diverse cultural elements. The personal items, stories and values that the migrantas move across the political borders become symbols of the intricate process of acculturation and enculturation. The paper examines the cultural institutions such as museums or NGOs created especially to accommodate, encourage and popularize this specific transnational heritage.

Keywords: *migration*, *acculturation*, *cultural heritage*, *migration heritage*, *transnationalism*, *cultural diaspora*, *long-distance nationalism*.

BDD-A31551 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 00:14:33 UTC)